

בין ציביליזציה לברבריות: ספרות וקומיקס בארגנטינה

דני פילק*

תקציר

המפגש בין האליטות ומעמדות הביניים המשכילים לבין המעמדות העממיים, הינו נושא מרכזי בספרות הארגנטינית. זהו הנושא של הספר המכונן של הספרות הארגנטינית - פאקונדו - שכותרת המשנה שלו - ציביליזציה או ברבריות - מרמזת על הדרך שבה המחבר הבין את המפגש בין אליטות למעמדות עממיים. מאמר זה עוסק בעיבוד לקומיקס של שלושה סיפורים מרכזיים בסיפורת הארגנטינית, העוסקים במפגש זה. שניים מהם, כמו פאקונדו, מבטאים את הפחד והרתיעה של האליטות מעולמם של המעמדות העממיים. הסיפור השלישי מציג נקודת מבט הפוכה, וחושף את השנאה המעמדית של המעמדות המשכילים, ואת מחיר הדמים ששנאה זו גבתה ותגבה בארגנטינה. הסיפור הראשון, "בית המטבחיים", אשר נכתב בעשור הרביעי של המאה ה-19, מספר את סופו הטרגי של איש האליטות המשכילות במפגש עם עובדי בית מטבחיים בפרברי ארגנטינה. הסיפור השני "שערי גן עדן" של הסופר חוליו קורטאסר, מתאר את הידידות בין עורך דין מהמעמד הגבוה לבין זוג מהמעמדות העממיים, ואת ביקוריו של הראשון בשכונה של בני הזוג, שכונה, שלדידו של הראשון, מאוכלסת על ידי "מפלצות". הסיפור השלישי, "ראש שחור", נכתב בתחילת שנות ה-60 של המאה ה-20 על ידי הסופר היהודי ארגנטיני חרמאן רוזנמאכר, שהזדהה עם התנועה הפרוניסטית והושפע מההתנהגות של המשטר הצבאי שהדיח את פרוץ ב-1955. סיפורו של רוזנמאכר מציג מבט ביקורתי על האליטיזם של המעמדות המשכילים הארגנטינאים. סיפורים אלה הועברו למדיום הקומיקס על ידי שלושה ציירים בולטים ביצירת הקומיקס בארגנטינה: אנריקה ברצ'יה, קארלוס נינה וסולאנו לופס. המאמר דן במשמעויות הפוליטיות של המפגש בין אליטות ומעמדות עממיים בארגנטינה לאורך השנים. כמו כן הוא מנתח את האופן בו מפגש זה בא לידי ביטוי בעצם התרגום מ"ספרות יפה", ז'אנר המזוהה עם המעמדות המשכילים, לבין הקומיקס, ז'אנר שנחשב ל"תרבות נמוכה". המאמר מצביע על האופן בו עצם פעולת התרגום, כמו הסיפורים הנידונים עצמם, מערערת את הגבול בין "גבוה" ל"נמוך".

* פרופ' דני פילק, אוניברסיטת בן גוריון בנגב, המחלקה לפוליטיקה וממשל. dflic@bgu.ac.il